

'אֵלֵיבָא דְאֵלִירֵז'

מסכת בבא מציעא

סוגיות באבדות, מציאות ואונאה

חוברת לימוד ועבודה בגמרא

משימות יסוד ושאלות עיון

במיומנויות לימוד תושב"ע

שם-	_____
כיתה-	_____
הר"מ-	_____

נכתב ונערך ע"י אלאסף שובל

שנת הלימודים תשע"ו

הוצאת ישיבת אמי"ת אלירז פ"ת

סוגיה מס' 1 – משנה "אילו מציאות שלו"

דף כ"א, א (שורה 13) "מתני' אילו מציאות שלו... אין חייב להכריז" (שורה 23)

מבנה משנת 'אילו מציאות':	
כותרת-	"אילו מציאות שלו ואילו חייב להכריז"
<u>דברי רבי מאיר-</u>	10 מקרים שהדין בהם 'הרי אילו שלו'
<u>דברי רבי יהודה-</u>	מצא דבר שיש בו שינוי
<u>דברי רשב"א-</u>	דין כלי אנפוריא

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	מציאה	
2	הכרזה	
3	יאוש	
4	הפקר	
5	כלי אנפוריא	

ב. מונחים תלמודיים - מילות מפתח-

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	מתני'		

ג. ענה על השאלות הבאות!

1. מבנה המשנה-

- מהו משפט הפתיחה של המשנה? [כותרת של המשנה]
- כמה חלקים מובאים במשנה? כיצד קבעת את חלוקתך?
- כמה מקרים שנויים בחלק השני של המשנה? מה המשותף למקרים אילו?
- נסח במשפט אחד את הדין [הכלל] המתקבל מדברי רבי מאיר במשנתנו!

2. שנינו במשנה: "אילו מציאות שלו ואילו חייב להכריז"

- באיזו מצווה עוסקת המשנה? צטט את לשון הפסוק!
- מהם שני האפשרויות שעומדות בפני המוצא אבדה? נמק תשובתך!
- באיזה מקרה המוצא אבדה חייב להשיב את האבדה לבעליה? ומתי המוצא רשאי לקחת לעצמו? עיין רש"י ד"ה: "מעות מפוזרות"

לשון רש"י: "הואיל [כיון] ואין להם סימן ניכר [ברור], איאוש מיאש [הבעלים מתייאשים], והו להו [ונהיו להם] הפקר, וזהו טעם כולם [כל המקרים במשנה]".

3. המשנה שנויה בלשון קצרה ע"י הבאת מקרה + דין + [לפעמים עם סיבה] [ר"ת מד"ס] ערוך טבלה לכל המקרים השנויים במשנה: המקרה+ הדין + הסיבה

4. "מצא כריכות ברשות הרבים"

א) מהם כריכות? עיין רש"י ד"ה: "כריכות"

ב) מדוע המשנה הוסיפה את מיקום המציאה? עיין רש"י

5. כתוב נכון או לא נכון

מצא אבדה שאין בה סימן רשאי לקחת לעצמו כיון שאין לה בעלים והיא הפקר _____

מצא כריכות גדולות ברשות הרבים – הרי אילו שלו _____

מצא עיגול דבלה שאין בו סימן ובתוכו חרס - אינו חייב להכריז _____

6. השלם את המשפט הבא: מצא "מחרוזות של דגים" הרי אילו שלו, כיון שאין במחרוזת סימן הבעלים התייאשו, ולכאורה למה הקשר או מספר הדגים במחרוזת לא יחשב סימן? [ענה עפ"י הסוגיה דף כ"ג ע"ב]

א) הקשר במחרוזת לא נחשב סימן כי _____

ב) מספר הדגים במחרוזת לא נחשב כי _____

7. כלי אנפוריא

א) מהם 'כלי אנפוריא'? האם יש בהם סימן?

ב) מדוע הרי אילו שלו?

סוגיה מס' 2 – סוגיית "מצא פירות מפוזרין"

דף כ"א, א (שורה 24) "מתני' אילו מציאות שלו... אין חייב להכריז" (שורה 33)

בירור המושג "פירות מפוזרין" – מהו פיזור?

כדי להגדיר מהי מידת 'פיזור' צריך להתחשב בכמות הפירות ובגודל השטח שהתפזרו. כיון שבמשנה לא מבואר המושג 'מפוזרין' שואלת הגמרא [רבי יצחק] "וכמה?" כמה פירות ועל פני איזה שטח?

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	קב בארבע אמות	
2	דרך נפילה	
3	דרך הנחה	
4	דרך השארה	
5	מכנשתא דבי דרי	

ב. מילים בארמית + תרגום

תרגום	המילה בארמית	תרגום	המילה בארמית
	ולא הדר	5	1 אפילו טובא נמי
	אתי ושקיל להו	6	2 בציר מהכי נמי
	אפקורי מפקר להו	7	3 נפיש טרחייהו
	טרח והדר	8	4 לא טרח אינש

ג. מונחים תלמודיים – תמרורים בסוגיה!

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	וכמה	כמה פירות ובאיזה שטח?	מילת שאלה לברר מה המקרה? כמה נחשב פיזור?
2	היכי דמי אי...ואי		
3	ב... עסקינן		

ד. ענה על השאלות הבאות!

1. "וכמה?" שתי שאלות כלולות במילת שאלה זו: [א] מהי כמות הפירות? [ב] מה שטח פיזורם?

(א) הסבר היטב את שאלת הגמרא?

(ב) איך משיב רבי יצחק על כל אחת משאלות אילו?

2. שואלת הגמרא "היכי דמי?" איך מדובר? [דע! בכל שאלת 'היכי דמי?' יש שתי אפשרויות להסבר], השלם:

מחסן תשובות-

התייאשו, פחות,
הרי אילו שלו,
חייב להכריז, לא
התייאשו, מקב

אם נמצאו הפירות דרך נפילה, הבעלים _____

לכן אפילו יותר _____ הדין _____

אם נמצאו הפירות דרך הינוח הבעלים _____

לכן אפילו _____ מקב הדין _____

סכם בלשונך מה הקושי בדברי רבי יצחק?

3. אמר רב עוקבא בר חמא: "במכנשתא דבי דרי עסקינן", פירוש: בשעת איסוף היבול מהגרנות אנחנו עוסקים!

(א) מהי האפשרות השלישית שמוסיף מר עוקבא במציאה?

(ב) כיצד מסביר מר עוקבא בר חמא את דברי רבי יצחק "קב בארבע אמות"?

4. כתוב נכון או לא נכון!

מצא 2 קבים פירות בשטח ארבע אמות דרך נפילה-הרי אילו שלו _____

מצא 1/2 קב פירות בשטח ארבע אמות דרך הינוח- הרי אילו שלו _____

מצא 2 קבים פירות בשטח ארבע אמות דרך השארה- הרי אילו שלו _____

5. מצא קב פירות מפוזרין בשטח ארבע אמות בזמן אספת הגרנות – הרי אילו שלו כיון ש-

- (א) הבעלים שוקלים בדעתם האם כדאי לחזור ולטרוח לאסוף
 (ב) הבעלים הפקירו את הפירות מדעתם
 (ג) יש הרבה טרחה ואין כדאיות לחזור לאסוף את הפירות
 (ד) כל התשובות נכונות

סוגיה מס' 3 – סוגיית "בעי רבי ירמיה"

דף כ"א, א (שורה 33) "מתני' אילו מציאות שלו... אין חייב להכריז" (שורה אחרונה)

לפי רב עוקבא בר חמא לא מדובר במשנתנו באבדה רגילה אלא בהשארה מדעת. הפירות לא 'אבדו' ולא 'הונחו' אלא 'הושארו' משיקולי טרחה ורווח ולכן הבעלים הפקיר את הפירות מדעתו.
א"כ מתעוררת השאלה:

מהו המניע העיקרי בהחלטת הבעלים להפקיר את התבואה שלהם-

טרחת איסוף הפירות [נפיש טרחייהו] או חשיבות הפירות [דלא חשיבי]?

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	טרחה	פעולה שדורשת מהאדם התאמצות כדי לעשות אותה
2	חשיבות	דבר שיש לו ערך לבעליו, חפץ יקר, חשוב בעיניו

ב. מילים בארמית + תרגום

תרגום	המילה בארמית	תרגום	המילה בארמית
1	נפיש טרחייהו	3	לא מפקר להו
2	דלא חשיבי	4	טפי

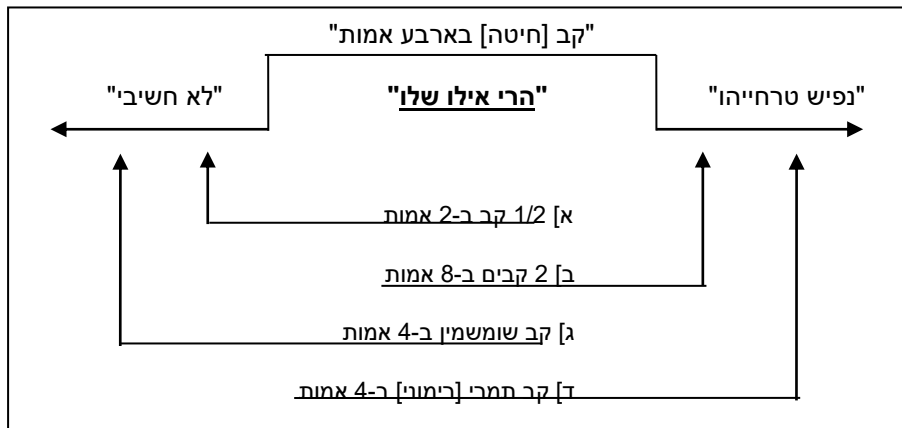
ג. מונחים תלמודיים – תמרורים בסוגיה!

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	בעי		
2	טעמא מאי?		
3	או דלמא		
4	תיקו = תיקום	תעמוד הבעיה	

ד. ענה על השאלות הבאות!

1. תרשים הסבר בעיות רבי ירמיה – עיין בתרשים והסבר מהו הוא מתאר?

2. "בעי רבי ירמיה"

(א) כמה בעיות שאל רבי ירמיה?

(ב) מהם שני צדדי הספק שהשתמש רבי ירמיה בכל הבעיות?

(ג) איזה צד בספק הוסיף רבי ירמיה על דברי מר עוקבא?

(ד) מהי תשובת הגמרא במסקנה לכל בעיות רבי ירמיה?

3. הקף בעיגול באילו מקרים נוספים קיימים צדדי הספק של רבי ירמיה?

[א] קב בשתי אמות

[ב] שני קבים בשתי אמות

[ג] קב בשמונה אמות

[ד] חצי קב בארבע אמות

4. אדם שכר פועל לאסוף 100 קבים תבואה מגורנו. למחרת הביא האיש את הפועל לשדה שומשמין ואמר לו: "אסוף לי במקום הזה 100 קבים שומשמין!" סירב הפועל לעשות כן.

(א) מה הייתה טענתו של הפועל?

(ב) הצודקים דבריו? הוכח תשובתך מהגמרא!

סוגיה מס' 4 – סוגיית "יאוש שלא מדעת" – מחלוקת אביי ורבא

דף כ"א, א (שורה אחרונה) "אתמר... עד דף כ"א, ב - "מהשתא הוא דמיאש" (שורה 14)

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	יאוש מדעת	
2	יאוש שלא מדעת	
3	באיסורא אתא לידיה	
4	זוטו של ים	
5	רחמנא שרייה	

ג. מילים בארמית + תרגום

תרגום	המילה בארמית	תרגום	המילה בארמית
	ושקילנא	11	1 דשמעיניה
	רחמנא	12	2 לסוף לא הוי
	שרייה	13	3 דכי אתא
	כדבעין למימא	14	4 לידיה
	לקמן	15	5 באיסורא
	דהא לא ידע	16	6 דלכי ידע
	דנפל מיניה	17	7 מימר אמר
	דלכי ידע	18	8 סימנא
	מהשתא	19	9 אית לי בגויה
	הוא דמייאש	20	10 יהבנא

ג. מונחים תלמודיים – תמרורים בסוגיה!

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	אתמר	נאמר	מילת פתיחה לדיון במחלוקת אמוראים
2	כולי עלמא לא פליגי		
3	כי פליגי		

ד. ענה על השאלות הבאות!

1. מבנה ה-"אתמר"

השלם את לשון הגמרא, מה אתה למד ממבנה זה?

פתיחה לדיון - _____ :

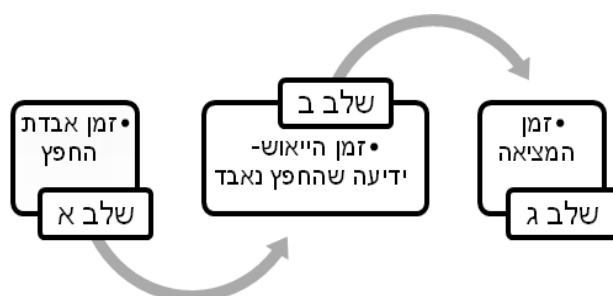
כותרת המחלוקת - _____ :

דעה א' - _____ אמר : _____ :

דעה ב' - _____ אמר : _____ :

2. הסבר המושג 'יאוש שלא מדעת'!

בכל אבדה יש 3 שלבים :

א) עיין בשני האירועים הבאים! מה ההבדל בניהם?

מקרה א'	זמן ההתרחשות	מקרה ב'	זמן ההתרחשות
1. נאבדה	9:50	1. נאבדה	10:30
2. הרגיש שנאבד + ייאוש	10:00	2. הרגיש שנאבד + ייאוש	12:00
3. נמצאה אבדה	10:10	3. נמצאה אבדה	10:45

ב) נסח הגדרה מהו "יאוש שלא מדעת"?

3. לאחר שהגמרא מציגה את מחלוקת אבוי ורבא, היא מבארת באיזה מקרה נחלקו?

המקרה	ציין בלשון הגמרא מה הדין?	הנימוק [הסיבה]
1 בדבר שיש בו סימן [לא ידוע אם התייאש]		
2 בדבר שיש בו סימן [ידוע שיתיאש לבסוף]		
3 מצא דבר שיש בו סימן בזוטו של ים או בשלוליתו של נהר		
4 מצא דבר שאין בו סימן		

[מחסן תשובות- כולי עלמא לא פליגי, פליגי, רחמנא שרייה]

4. הסבר המחלוקת –

מקרה א' – "בדבר שיש בו סימן"

הדין – כולי עלמא לא פליגי דלא הוי ייאוש...

החידוש – ואע"ג דשמעיניה דמיאש לסוף...

הסיבה – דכי אתא לידיה באיסורא הוא דאתא לידיה"

א) הסבר את המשפטים בלשונך! מה החידוש שמוסיפה הגמרא במקרה זה? מה הסיבה?

ב) "מימר אמר סימנא אית ליה בגויה יהבנא סימנא ושקילנא ליה" –

כתוב מי הוא האומר, תרגם את דבריו!

ג) מה מסבירה הגמרא במשפט זה? [ראייה, נימוק, קושיה]

6. המשך הסבר המחלוקת –

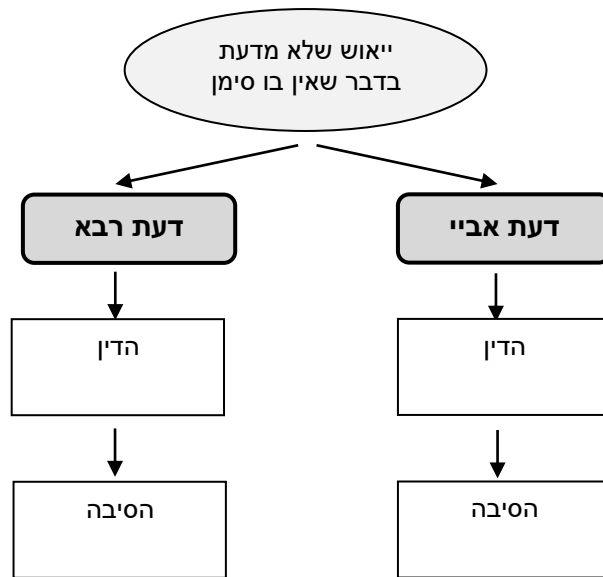
מקרה ב' – "מצא בזוטו של ים או בשלוליתו של נהר"

א) הסבר את המקרה בלשונך, מה הדין? מה הסיבה?

ב) "כדבעינן למימר לקמן" תרגם משפט זה, והקשרו!

7. השלם בלשון הגמרא את מחלוקת אביי ורבא למסקנה!

8. כתוב נכון או לא נכון

זמן האבדה – 9 בבוקר, הייאוש – 9: 30, זמן המציאה – 9: 15 – נחשב ייאוש שלא מדעת מצא חפץ שיש בו סימן לפני ייאוש ואח"כ נודע שהבעלים התייאשו – נחשב ייאוש שלא מדעת אביי סובר שייאוש שלא מדעת לא הוא ייאוש – כיון "דלכי ידע דנפל מיניה מייאש" –

_____

_____

_____

א. הוספת מקור נלווה אי' בי' ג' ד'

דף כא ע"א תוספות ד"ה חצי

דף כב ע"א תוספות ד"ה מר זוטרא

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יד הלכה ה

יאוש שלא מדעת אפילו בדבר שאין בו סימן אינו יאוש. כיצד? נפל ממנו דינר ולא ידע בו שנפל, אף על פי שכשידע בו שנפל יתייאש הרי זה אינו יאוש עתה עד שידעו הבעלים שנפל. אבל אם עדיין הבעלים אומרים: 'שמא נתתיו לפלוני', או: 'שמא במגדל הוא מונח', או: 'שמא טעיתי בחשבון', וכיוצא בדברים אלו, אין זה יאוש.

- מה התוספת ברמב"ם להגדרת "יאוש שלא מדעת"?
- במה על המוצא להתחשב בעת שהוא מוצא מציאה ללא סימן?

הרב שמעון שקופ, שערי יושר, שער ה פרק יב (עמ' מט)

ענין זה של ייאוש לא נתבאר היטב במפרשי הש"ס... ולדעתי נראה דהוא ענין התרצות וניחותא, דבדבר שהבעלים חושבים שאבוד ממנו לעולם ולא יחזור אליו, מיתרצים המה על כל המקרים שיתהוו עוד, ואינם חסים עוד עליו, מחמת שכבר הוא אבוד מהם אין להם שום קפידא מעתה אם יטלנו זה או אחר, שאין שום תועלת בו עוד, וכל חפץ שאין הבעלים מקפידים על חסרונו יכול כל אדם לזכות בו. ...

וענין זה דייאוש הוי כהתרצות וניחותא, נראה לי דמוכח מסוגית הש"ס ריש אלו מציאות דבהא דפליגי אביי ורבא בייאוש שלא מדעת מביא שם הש"ס לדמות לזה עוד ענינים כמו הכשר זרעים, ולענין אם תרם שלא מדעת ואח"כ מתרצים הבעלים, יעו"ש. דמזה מוכח דענין ייאוש הוא ניחותא והתרצות. דאביי סובר דעל ענין כזה צריך רצון בפועל שידעו הענין ומתרצים בפועל במחשבת הלב, ורבא סובר דכיון דאילו היה יודע היה מתרצה, חשוב כרצון. ומשו"ה מביא הש"ס לדמות שאר ענינים כי האי גוונא, היכא דבעי ניחותא דבעלים, כמו הכשר זרעים ושליחות דתרומה.

- מה המשמעות של ייאוש? מה ההוכחות מסוגיותנו לכך?
- ע"פ משמעות זו, מה הם סברותיהם של אביי ורבא?

הרב יחזקאל פיינהנדר, השבת אבידה כהלכה, עמ' סד-סז

א. אמרו הבעלים: "חבל על הפסד ממונני" [ווי לה לחסרון כיסי - בבא מציעא כג ע"א] או כל לשון המוכיח שהתייאשו מאבידתם, ואף אם נתייאשו רק בלב, הרי זה יאוש.

ב. יש אבידות שלבטח נודע לבעליהם מאבידתם קודם הגבהת המוצא, ועל כן אם אין בהם סימן (לא בגופם ולא בממונם) זוכה בהם המוצא. דברים שאדם רגיל למשמש בהם בעל עת ובכלל זה: כסף, דברים יקרי ערך כתכשיטים [הרב יוסף חיים, בן איש חי, שנה א, פרשת כי תבוא אות ד], יהלום, שעון יד, עט, סיגריות, עיתון. דברי מאכל, דבר כבד.

ג. אם הגביה אבידה קודם יאוש בעלים, ואפילו רק בספק אם יתייאשו, ינהג כד: אם המציאה יקרת ערך יניחנה עד שיבוא אליהו, ואם אינה יקרה ונראה שכבר התייאשו הבעלים, מותר לו להשתמש עימה, ויזהר לרשום בפנקסו שם האבידה ומקום מציאתה, וכשיבוא הבעלים ויוכיחו שהאבידה שלהם, יחזיר.

הערה: שמעתי הדברים מהרב יוסף שלום אלישיב, ונבאר הדברים: נחלקו הפוסקים איך ינהג ביאוש שלא מדעת.

לדעת הבית יוסף (חושן משפט סימן רס) הגם שאסור ליטלו, מכל מקום אם עבר ונטל הרי אלו שלו, כי אי אפשר לדעת מי הבעלים... דעת הש"ך (חושן משפט סימן רס ס"ק כו) שכל עוד שלא נודע מי הבעלים מותר לו להשתמש באבידה, אלא שאם הבעלים יבואו צריך להחזירה להם, כשיוכיחו שהחפץ שלהם. והש"ך (חושן משפט סימן רסב ס"ק ג) כתב שרק לאחר ייאוש מותר להשתמש והיינו שצריך להמתין עד שוודאי יתייאשו הבעלים. וכל אלו השיטות שזכרנו הם בדעת הרמב"ם (הל' גזילה ואבידה טו, א-ו) ובמחבר (שולחן ערוך סימן רס, ט-י).

אך דעת הטור (חושן משפט סימן רס), וברמ"א (שם סימן רס, י) שבכל אבידה שיש שאלה של ייאוש שלא מדעת, יהיה מונח עד שיבוא אליהו. ונראה דעת הרב יוסף שלום אלישיב לעשות פשרה בין הש"ך ובין הרמ"א.

- מה תוכן הביטוי של המאבד ממנו ניתן ללמוד שהוא התייאש מהאבידה?
- מה המכנה המשותף לחפצים שאין בהם סימן שאבדו אותם יהיה מותר לקחת? הוסף דוגמא נוספת לחפץ מסוג זה, ונמק.
- אדם נטל אבידה שאין בה סימן. כיצד עליו לנהוג בה? נמק את דעות הפוסקים בעניין.
- הסבר את הפשרה בין הדעות שהציע הרמ"א אלישיב.

הרב מרדכי אליהו, שו"ת מאמר מרדכי, חלק ג, חושן משפט סימן יא

דבר יום ביומו הוא שבאים ספקי הלחם והחלב מוקדם לפני שבעל החנות פותח את חנותו, ועל פי הסכם מראש מניחים את ארגזי הלחם בפתח החנות עד שיבוא בעל החנות ויכניס אותם פנימה. אותם "המורים היתרא" לעצמם לקחת לחם או חלב מתוך הארגזים ללא נוכחות הבעלים, טוענים שממילא יבואו מאוחר יותר במשך היום לקנות מצרכים אחרים וכד', או אז ישלמו לבעל חנות המכולת גם עבור מה שלקחו בבוקר לפני שהספיק להגיע.

... מצינו בגמ' בבא מציעא כב ע"א "אמימר ומר זוטרא ורב אשי" וכו'. והתוספות (ד"ה מר זוטרא) מבארים שרב אשי ואמימר הבינו שהאריס שקבל את פניהם והוציא להם פירות הוציא להם מהפירות שלו ולא מהפירות של מרי בר איסק, כי אמרו שאותו אריס לא סמך על כך שהיה בעל הבית מתרצה לתת להם מפירותיו למרות שיש בזה מעלה גדולה להנות תלמידי חכמים מנכסיו, וזאת משום שהלכה כאבני, שלא הונאוש, ואם כן לא יכל האריס לקחת מפירותיו של בעל הבית ללא ידיעתו. ומרן בשולחן ערוך כתב (חושן משפט סימן שנת, סעיף ד) בענין הנ"ל: "מותר ליקח מהאריס, שהרי יש לו חלק בפירות ובעצם".

והש"ך (שו"ע שם ס"ק א) מביא את מקור הדין של מרן מהגמרא הנ"ל וכותב על זה: "מדברי התוס' (בבא מציעא כב ע"א ד"ה מר זוטרא) והגהת אשר"י והגהת מרדכי שם מבואר דאם אדם נותן לאכול לחברו מדבר שאינו שלו אלא של חברו, אף על פי שיודע שחברו יתרצה אסור לאכלו דהלכה כאבני דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוי ניחא ליה. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר יאוש שלא מדעת שאני, שגם אחר כך אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כרחו הוא מתייאש. אם כן אמרינן מעיקרא באיסורא אתי לידיה, דבמה יקנה? אי ביאוש הא השתא אינו מתייאש, ואלו היה יודע שהוא אצלו לא מתייאש. מה שאין כן הכא כיון שידוע שיתרצה, אם כן השתא נמי בהיתרא אתי לידיה, דמסתמא אינו מקפיד על זה".

ולפי הנ"ל נראה לומר שהלוקח לחם מחנות המכולת ללא ידיעת הבעלים, באנו למחלוקת בין התוספות והש"ך. לפי דעת התוספות זהו גופא גדר של יאוש שלא מדעת, למרות שהסתמא לא מקפידים ויתרצו על הדבר הזה לאחר זמן. אבל לפי דעת הש"ך אין הדבר כן, מכיוון שיודע שהבעלים עתידים להסכים למה שלקח, ועל מנת כן הוא מחזיק את חנותו כדי שיקנו ממנו את כל סחורתו, אין לומר שזה גדר של יאוש שלא מדעת, אלא רצון עתידי וגלוי מילתא בעלמא הוא כיון שממילא ישלם לו לבסוף. כי לפי דעת הש"ך גדר של יאוש שלא מדעת הוא כאשר הוא מתיאש מאותו הדבר בעל כרחו שאין הדבר תלוי בו כלל, ואז אין הסוף יכול להועיל למפרע.

ואפשר לומר שמחלוקת הש"ך והתוספות אינה שייכת לנידון דידן לגבי חנות מכולת ואין בה דין של יאוש שלא מדעת. כי לא שייך לומר שהוא לא יודע ומשום כך זה גזל, והסבירות היא שהוא כן יודע ועל מנת כן הוא מחזיק את חנותו, ולא אכפת לבעל החנות שראובן לוקח ממנו לחם או חלב ובא לשלם מיד, או שהוא לקח את זה באישון ליל וחזקה עליו שיבוא לשלם לו את כל מה שלקח וישלם לו הכל.

- מה המחלוקת בין התוספות והש"ך באשר לאפשרות שהאריס יקח מפירות בעל הבית?
- מדוע מותר ליטול מוצרי מזון ללא ידיעת בעל המכולת ובתנאי שברור הוא שישלמו לו אחר כך גם ע"פ התוספות? מה ההבדל בין המקרה עם האריס שסופר בגמרא לבין לקיחה של מוצרי מזון ללא ידיעת בעל המכולת?

סוגיה מס' 5 - "תא שמע: מצא פירות מפורזין..."

דף כ"א, ב (שורה 15) "תא שמע: מצא פירות מפורזים... וכדרכי יצחק" (שורה 29)

4 הניסיונות הראשנים של הגמרא להכריע במחלוקת אביי ורבא

בעניין 'יאוש שלא מדעת'

קושיה לאביי

לאחר בירור מחלוקת בין אביי ורבא בייאוש שלא מדעת, עומדת השאלה בפני חכמים: היאך לנהוג הלכה למעשה, כאביי או כרבא? הגמרא מביאה 12 ניסיונות ממקורות מוסמכים, כגון: משנה, ברייתא, מימרות תנאים ומעשים של אמוראים להוכיח כשיטת אביי או כרבא. 4 הראיות [תא שמע] הראשונות מובאות ממשנתנו!

א. מושגים חדשים בסוגיה + ביאור קצר

מס'	המושג	ביאור המושג
1	מכנשתא דבי דרי	תזכורת מסוגיה קודמת!
2	אבדה מדעת	
3	יאוש מדעת	
4	אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה	

ב. מילים בארמית + תרגום

מס'	המילה בארמית	תרגום	המילה בארמית	תרגום
1	הא לא ידע	5	אגב דיקירי	תרגום
2	דנפל מיניה	6	מידע ידע בהו	
3	התם נמי	7	אגב דחשיבי	
4	הכא נמי	8	משמושי ממשמש	

ג. מונחים תלמודיים – תמרורים בסוגיה

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	תא שמע	בוא ושמע	פתיחה לקושיה, סיוע או לפשיטת בעיה. המקור המובא בד"כ – משנה, ברייתא, פסוק, ולעיתים מימרות או מעשים של אמוראים.
2	[ו]הא ---	[ו]הרי	
3	הא אמר ...		
3	הכא... עסקינן		
4	אמאי		
5	וכדרכי ----		

ד. ענה על השאלות הבאות

4 הראיות הראשונות [תא שמע] מובאות ממשנתנו:

שואלת הגמרא
והא לא ידע דנפל מיניה?

1. מצא פירות מפוזרין - הרי אלו שלו
2. מצא מעות מפוזרות - הרי אלו שלו
3. מצא עיגולי דבילה ... - הרי אלו שלו
4. מצא לשונות של ארגמן - הרי אלו שלו

1. "תא שמע: -----, והא לא ידע דנפל מיניה?"

(א) באר את תפקיד המונח 'תא שמע' בסוגיה שלפנינו?

(ב) תרגם את המילים המסומנות בקו!

(ג) מה מוכיחה הגמרא בשאלה זו בדין ייאוש שלא מדעת? [כאביי או כרבא]

2. כתוב את שלבי הת"ש של ההוכחה הראשונה לפי המבנה הבא-

מקרה, דין, הוכחה, ראיה, דחיית ההוכחה. [שים לב! מבנה זה הוא אחיד בכל ניסיונות הגמרא]

הסבר השלב	השלב	
	מקרה	1
	דין	2
	הוכחה	3
	ראיה	4
	דחיית ההוכחה	5

3. דוחה הגמרא את כל 4 הראיות לרבא ממשנתנו, ומסבירה את המשנה גם לפי דעת אביי שסובר

שייאוש שלא מדעת לא הוי ייאוש!

(א) העתק את הדחיות בלשון הגמרא בטבלה!

מדוע מקרה זה נחשב ייאוש מדעת?	המקרה
אמר רב עוקבא בר חמא	1. מצא פירות מפוזרין
התם נמי כדרב יצחק	2. מעות מפוזרות
התם נמי אגב ד-	3. עיגולי דבילה כיכרות של נחתום
התם נמי אגב ד-	4. לשונות של ארגמן

(ב) מה המשותף להסבר 2, 3, 4 ?

(ג) מי יוצא דופן? ומדוע?

4. לפי הגמרא אדם מרגיש מיד באבדתו, אם בגלל חשיבותה [אגב דחשיבי] או בגלל כבדה [אגב דיקירי]. במקרים אילו, מודה אביי שהדין הוא הרי אילו שלו כיון שזה ייאוש מדעת. לפניך מספר דוגמאות של אבדות:

(א) לשונות של ארגמן (ב) קורות עץ (ג) קציעות [תאנים מיובשות]
(ד) אלומות תבן (ה) אבני בניין (ו) שקים ריקים

(א) מיין אותם בהתאמה בטבלה הבאה, הוסף דוגמאות משלך!

(ב) כתוב מה הדין לפי אביי

חשיבי	יקירי	לא חשיבי ולא יקירי
<u>מה הדין לאביי?</u>	<u>מה הדין לאביי?</u>	<u>מה הדין לאביי?</u>

5. "עיוגולי דבילה וככרות של נחתום", הגמרא דוחה קושיה זו מכיוון ש-

- (א) אדם יודע שאבדו ומתייאש מיד מכיוון שרגיל לספור את התאנים בכל רגע.
(ב) אדם יודע שאבדו ומתייאש מיד מכיוון שהוא טועם מהתאנים ובכך יודע שאבדו לו.
(ג) אדם יודע שאבדו ומתייאש מיד מכיוון שעיוגולי הדבלה כבדים והוא מרגיש בחסרונו.
(ד) הגמרא מקבלת את הקושיה ובכלל לא דוחה אותה.

6. מדברי רבי יצחק לומדים ש :

- (א) אדם רגיל למשמש בכיסו ולכן הוא מתייאש מיד.
(ב) אדם רגיל למשמש בכיסו ולכן הוא לא מתייאש עד האבדה תחזור אליו.
(ג) אדם רגיל למשמש בכיסו ולכן הוא יהיה עשיר.
(ד) אדם רגיל למשמש בכיסו ולכן לעולם לא יאבד כספו.

ביוגרפיה של אביי

אמורא בבלי בדור הרביעי. מגדולי האמוראים. נולד בשנת ד' ל"ז (277 לספירה), ונפטר בגיל 60 (ר"ה י"ח ע"א), בשנת ד' צ"ז (337) ("אגרת רב שרירא גאון"). הוא וחברו הצעיר רבא הטביעו חותמם על הש"ס, שנקראו "הוויות דאביי ורבא" (סוכה כ"ח ע"א). היה יתום מאביו ואמו - כשעברתו אמו מת אביו, וכשילדתו - מתה אמו (קידושין ל"א ע"ב). רבה בר נחמני, שהיה דודו ("ערוך" ערך אביי), גידלו בביתו (נדריים נ"ד ע"ב ר"ן), והיה גם רבו המובהק (שבת כ"ב ע"א). רבו המובהק השני היה רב יוסף (קידושין ל"ג ע"א), ואביי נהפך אח"כ לתלמיד חבר לו. שני רבותיו אלה עמדו בראש ישיבת פומבדיתא, ואחר פטירת רב יוסף נתמנה אביי ראש ישיבת פומבדיתא (סוף הוריות). הוא מלך משנת ד' פ"ב עד ד' צ"ז (324 - 337). היה חסיד במעשיו (גיטין מ"ה ע"א - רש"י). כל יום ששי היתה בת קול יוצאת מן השמים ואומרת לו "שלום עליך" (תענית כ"א ע"ב רש"י). אחריו היה רבא חברו ראש ישיבת פומבדיתא.

סוגיית 6- 'תא שמע: המוצא בבתי כנסיות ...'

דף כ"א, ב (שורה 29) "תא שמע המוצא מעות" ... בכל שעה" (שורה 34)

ניסיון מס' 5 – קושיה לאביי

הגמרא מציגה ברייתא בדין אבדה במקומות ציבוריים, כגון: בית כנסת ובית מדרש.
ומנסה להוכיח כאחד הצדדים במחלוקת אביי ורבא!

א. מושגים להבנת הסוגיה

המושג	ביאור המושג
1	מקום שהרבים מצויים
2	אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה
	תזכורת מסוגיה קודמת!

ב. ענה על השאלות הבאות

1. השלם בטבלה את שלבי הסוגיה!

[קושיה לאביי, הוכחה לרבא, ציטוט ברייתא, פתיחה להוכחה, דחיה ע"י אמורא]

השלב בסוגיה?	לשון הגמרא	הסבר בלשונך
1.	תא שמע:	
2.	המקרה - המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הדין - הרי אלו שלו הסיבה - מפני שהבעלים מתיאשין מהן.	
3.	והא לא ידע דנפל מיניה?	
4.	אמר רבי יצחק: אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה!	

2. בימי התלמוד היו מבחינים בין מקומות לתפילה (בתי כנסיות) למקומות לימוד (בית מדרש), שני

מקומות אילו משמשים בברייתא דגמא ל: "מקום שהרבים מצויין שם".

א) לאיזה מקרה ממשנתנו [מתוך 4 הקושיות] דומה המקרה שהובא בברייתא כקושיה על אביי?

ב) השווה את שני תרוצי הגמרא של העניינים הדומים -

[1] במה שווים? [השווה את גוף התשובה (נוסח התשובה)]

[2] במה שונים? [השווה מי המתיר (מי הדובר)?]

ג) מדוע הוסיפה הגמרא להקשות על אביי מהברייתא? עין תוס' ד"ה: "תייש המוצא מעות"

<p>תוס' ד"ה: "תייש המוצא מעות ..."   וי"ל [ויש לומר] דברייתא אלימא ליה לאקשוויי [חזקה לו להקשות],   (1) דמשמע דבכל ענין הרי אלו שלו אע"ג דאיכא סימן מדמוקי טעמא שהרבים מצויין שם   (2) ומשמע נמי אע"ג דכשזה הגביה עדיין היה בעל אבידה בבית המדרש ולא ידע שנפל   מיניה:</p>
--

סוגיה מס' 7 – "תא שמע: מאימתי כל אדם מותרים בלקט?"

דף כ"א, ב (שורה 34) "ת"ש: מאימתי כל אדם מותרים בלקט... עניים דהתם מלקטי ליה" (שורה 41)

ניסיון מס' 6- קושיה לאביי

א. מבוא-

נאמר בתורה, ויקרא יט, ט: "ובקצרכם את קציר ארצכם, לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט". מצווה התורה את בעל השדה להשאיר בשדהו מתנות לעניים - הפאה (קצה השדה), והלקט. "איזה הוא לקט? זה הנופל מתוך המגל בשעת הקצירה, או הנופל מתוך ידו כשיקבץ השבלים ויקצור... ונותן לעניים" (רמב"ם, בהלכות מתנות עניים פרק ד' הלכה א').

שנינו במשנה מסכת פאה פרק ח' משנה א':

שאלה-	מאימתי כל אדם מתירין בלקט?
תשובה-	משילכו הנמושות.

ב. ענה על השאלות הבאות

1. לימוד והבנת המשנה

- (א) מהי מצוות לקט? מי המצווה? מי רשאי לקחת את התבואה?
 (ב) הסבר את שאלת המשנה?
 (ג) "משילכו בה הנמושות" -
 [1] כיצד מסביר רבי יוחנן? [2] כיצד מסביר ריש לקיש?

2. שואלת הגמרא - "ואמאי נהי דעניים דהכא ... איכא עניים בדוכתא אחרייתא..."

- (א) מיהם 2 סוגי העניים שמובאים בשאלת הגמרא?
 (ב) מדוע מקרה זה נחשב ייאוש שלא מדעת? עיין רש"י
 (ג) מה מוכיחה הגמרא מעניי העולם? ולדעת מי יש קושיה? עיין רש"י

3. משיבה הגמרא - "הנך מעיקרא איאוש מיאש ואמרי עניים דהתם מלקטי ליה"

- (א) הסבר את המילים המודגשות בקו! [למי הם מתייחסות?]
 (ב) מדוע מקרה זה נחשב ייאוש מדעת?

4. תרשים סיכום - מחסן תשובות: משילכו הנמושות, מלכתחילה

הסבר לאביי	ראיה לרבא
זמן הייאוש: _____	זמן הייאוש: _____
נחשב ייאוש מדעת	נחשב ייאוש שלא מדעת

סוגיה מס' 8 – "תא שמע: קציעות בדרך..."
 דף כ"א, ב (שורה 41) "ת"ש: קציעות בדרך... תאנה עם נפילתה נמאסת" (שורה 53)

ניסיון מס' 7 - קושיה לרבא

א. **מושגים חדשים בסוגיה + ביאור קצר**

מס'	המושג	ביאור המושג
1	קציעות	
2	גזל	
3	מעשר	

ב. **מילים בארמית + תרגום**

מס'	המילה בארמית	תרגום	מס'	המילה בארמית	תרגום
1	אגב דחשיבי		5	חזותו מוכיח עליו	
2	ממשמש בהו		6	אע"ג דנתרין	
3	תאנה נמי		7	דוכתא דאיניש אינש	
4	מידע ידיע דנתרא			הוא	

ג. **מונחים תלמודיים - מילות מפתח-**

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	תא שמע		
2	בשלמא רישא		
3	לא קשיא		
4	אלא סיפא		
5	קשיא		
6	דקתני		
7	שאני		
8	אי הכי		

שנינו במשנה מעשרות פרק ג משנה ד

מקרה 1	רישא-	מָצָא קְצִיעוֹת בַּדֶּרֶךְ,
מקרה 2		אֶפְלוּ בְּצַד שְׂדֵה,
מקרה 3		וְכֹן תֵּאֲנֶה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ, וּמָצָא תַחְתֶּיהָ תְּאֵנִים,
מקרה 4	סיפא-	מִתְרוֹת מְשֻׁם גִּזְל וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת,
מקרה 4		וּבְזִיתִים וּבְחֶרֶבִים
מקרה 4		חִיבִים.

ד. ענה על השאלות הבאות**1. ניתוח והסבר המשנה**

- (א) כמה מקרים מובאים ברישא של המשנה? הסבר את המקרים!
 (ב) באיזו מילה מתחילה הסיפא של המשנה?
 (ג) מה הבדל בין הרישא לסיפא?
 (ד) כתוב את הנימוק לדין שברישא לפי פירוש רש"י: "מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר"?

2. שואלת הגמרא: "בשלמא רישא לאביי לא קשיא...אלא סיפא לרבא קשיא..."

- (א) מדוע הרישא לא קשה לדעת אביי?
 (ב) מה הקושי מהסיפא לדעת רבא?
 (ג) "אמר רבי אבהו: שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו"
 מדוע הבעלים אינם מתייאשים מהזית שנפל?
 (ד) מדוע לא אומרים את המשפט "חזותו מוכיח עליו" בתאנה?

3. סכם בטבלה את טעמי דיני המשנה לפי אביי ורבא!

הדעות	טעם הדין ברישא	טעם הדין בסיפא
לפי אביי		
לפי רבא		

מחסן תשובות- חזותו מוכיח עליו, חשיבי, מידע ידע, ייאוש שלא מדעת הוי ייאוש, ייאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.

4. מצא תאנים מיובשות בדרך מותרות משום גזל לדעת אביי כיון ש-

- (א) שתאנה היא **אבידה מדעת**
 (ב) שתאנה נחשב **ייאוש שלא מדעת**
 (ג) שתאנה נחשב **ייאוש מדעת**
 (ד) כיון **שחזותה מוכיחה עליה**

5. כתוב נכון / לא נכון

- (א) מצא קציעות בצד הדרך פטורות ממעשר כיון שהם הפקר. _____
 (ב) מצא זית בצד הדרך חייב להכריז כיוון שאפשר לזהות על פי מראהו באיזה עץ הוא נפל. _____
 (ג) תאנה שנופלת נמאסת לכן אין חזותה מוכיחה עליה. _____
 (ד) קציעות שנפלו נחשבות ייאוש מדעת כיון שהם כבדות. _____

סוגיה מס' 9 – "תא שמע: הגנב שנטל מזה ונתן לזה..."

דף כ"א, ב (שורה 53) "ת"ש: הגנב שנטל... תרי גווני גזלן (שורה 5)

ניסיון מס' 8 – קושיה לאביי

בתוספתא שלפנינו נכיר ייאוש בעלים מסיבה אחרת: גנבה, גזלה או שיטפון נהר.

<u>תוספתא כתובות פרק ח'</u>		
שנטל מזה ונתן לזה	הגנב	<u>מקרה א'</u>
שנטל מזה ונתן לזה	וכן גזלן	<u>מקרה ב'</u>
שנטל מזה ונתן לזה	וכן ירדן	<u>מקרה ג'</u>
מה שנטל נטל ומה שנתן נתן.		<u>הדין</u>

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	תוספתא	
2	גנב	
3	גזלן	
4	לסטים מזויין	

ב. ביאורי מילים + תרגום

מס'	המילים בארמית	תרגום
1	דקא חזי להו ומיאש	
2	מי קא חזי ליה דמיאש	
3	אי הכי	
4	תרי גווני	

ג. מונחים תלמודיים – תמרורים בסוגיה!

המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1 תא שמע		
2 בשלמא		
3 תרגמה		

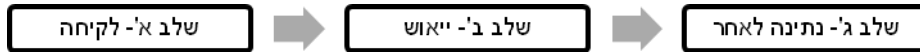
ד. ענה על השאלות הבאות

1. הבנת התוספתא

- הסבר את שלושת המקרים שבתוספתא!
- מה ההבדל בין גנב לגזלן?
- העתק את הדין שבתוספתא! הסבר בלשונך!
- מדוע הגמרא הביאה את התוספתא?

2. שואלת הגמרא: "בשלמא גזלן וירדן דקא חזי להו מייאש אלא..."

סדר האירועים בגזלן וירדן-

- (א) הגמרא טוענת שגזלן וירדן אינם קושיה לדעת אביי - הסבר מדוע?
 (ב) מהיכן יש קושיה לדעת אביי? ומדוע? עיין רש"י
 (ג) תרגמה רב פפא: בלסטים מזויין"
 [1] הסבר את המונח תרגמה!
 [2] באיזה גנב מדובר בתוספתא לדעת אביי?
 [3] מדוע אין קושיה לדעת אביי בלסטים מזויין על פי הסבר רש"י?

3. לפי רב פפא מדובר בתוספתא לדעת אביי בגנב שבא עם כלי נשק.

שואלת הגמרא: "אי הכי היינו גזלן?"

משיבה הגמרא: "תרי גוונני גזלן"

- (א) הסבר מיהם שני סוגי הגזלנים?
 (ב) מדוע מבחינה הגמרא בין שני סוגי הגזלנים?
 (ג) איזה סוג גזלן יותר דומה לגנב?
 (ד) השלם את סדר האירועים- בלסטים מזויין וגזלן רגיל-

גזלן רגיל-

שודד עם נשק [לסטים מזויין]

(ה) מה הדין בגנב רגיל לדעת אביי? נמק תשובתך!

4. כתוב נכון או לא נכון

- (א) הגמרא הביאה את הברייתא להקשות לדעת אביי מגנב _____
 (ב) נהר הירדן שנטל מזה ונתן לזה נחשב ייאוש מדעת כי הוא רואה _____
 (ג) רב פפא תרגם את התוספתא כדי להסביר את ההבדל בין שני סוג גזלן _____
 (ד) לסטים מזויין דומה לגנב כיון שמפחד ובא עם נשק _____
 (ה) לדעת אביי בגנב רגיל אין הבעלים מתייאשים כיון שזה ייאוש שלא מדעת _____
 (ו) לדעת אביי גנב עם נשק נחשב ייאוש מדעת כיון שנוטל את החפץ בחזקה _____

סוגיה מס' 10 – "תא שמע: שטף נהר קוריו עציו ואבניו..."
 דף כ"ב, א (שורה 6) "ת"ש: שטף נהר קוריו עציו אבניו... איאוש מיאש (שורה 15)

ניסיון מס' 9- קושיה לרבא

מקרי אבדן הנגרמים ע"י שיטפונות

<u>תוספתא כתובות פרק ח'</u>	
סיפא	רישא
אם היו הבעלים מרדפין אחריהם חייב להחזיר	שטף נהר ... ונתנו בתוך שדה חברו הרי אילו שלו מפני שנתייאשו הבעלים

א. ניתוח והבנת התוספתא

- כתוב בלשונך את המקרה הראשון שבתוספתא!
- כתוב את המקרה השני שבתוספתא!
- כיצד מנמק רש"י את סיבת ייאוש הבעלים ברישא? [יש לה קול]
- האם מקרה זה נחשב ייאוש מדעת או ייאוש שלא מדעת? נמק!

ב. מונחים תלמודיים - מילות מפתח-

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	טעמא ד		
2	הא סתמא		
3	הכא במאי עסקינן		
4	אי הכי		
5	אימא סיפא		
6	מאי איריא	מה הוראה היא זו?	פתיחה לשאלת בירור - למה תפס דווקא מקרה זה?

ג. ענה על השאלות הבאות

- קושיה לרבא מהרישא של התוספתא-
 "טעמא דנתתיאשו הבעלים הא סתמא לא"
 (א) בין אילו שני אבדות מחלק המקשן? עיין ברש"י
 (ב) מה הקושיה לדעת רבא מהתוספתא?
 (ג) משיבה הגמרא: "הכא במאי עסקינן" – כאן במה אנחנו עוסקים?
 באיזה מקרה מעמידה הגמרא את התוספתא לדעת רבא?
- קושיה מהסיפא של התוספתא-

"אי הכי, אימא סיפא" אם היו הבעלים מרדפין אחריהם ...
מאי איריא ---- אפילו ----"

- (א) מה הדין בסיפא? ומדוע?
 (ב) הסבר את המונח המודגש בקו? מה תפקידו בסוגיה?
 (ג) איזו הוראה [חידוש דין יותר גדול] יכל התנא להשמיע בתוספתא?
 (ד) "הכא במאי עסקינן – ביכולים להציל על ידי הדחק"
 [1] באר את ציור המקרה בלשונך!
 [2] מה משמעות הרדיפה במקרה זה?

- (3) סיכום התוספתא לדעת רבא למסקנת הגמרא: "שטף נהר קוריו עציו אבניו..."
 (א) כתוב בטבלה מה הדין: הרי אילו שלו / חייב להחזיר?

מרדפין	אין מרדפין	האפשרויות-
		1. יכולין להציל ע"י הדחק
		2. אין יכולין להציל בכלל
		3. יכולין להציל בקלות

- (ב) מדוע אין להסביר את התוספתא כשאין הבעלים יכולים להציל בכלל?
 (ג) מדוע אין להסביר את התוספתא כשהבעלים יכולים להציל בקלות?

(4) כתוב בלשון הגמרא

- (א) כאן במה אנו עוסקים
 (ב) אם כך אמור את הסוף
 (ג) מה הורה (נקט לשון)

(5) כתוב נכון או לא נכון

- (א) המקשן סבר שהתוספתא מדברת באבדה שהבעלים ידעו בו מיד שנשטף _____
 (ב) ולכן דייק שבאבדה אחרת שלא ידוע לנו אם ידע שנאבדה – חייב להחזיר _____
 (ג) והקשה מכאן לדעת רבא שסובר ייאוש שלא מדעת הוי ייאוש _____
 (ד) ותירצו בגמרא: מדובר שיכול להציל [=אבדה עם סימן] ולכן אינו מתייאש _____
 (ה) ובסיפא מדובר שיכול להציל ע"י הדחק ודוקא ב'מרדפין' חייב להחזיר. _____

[לא נורא אם כל התשובות תואמות]

(6) "תא שמע" – קח פסק זמן!

- ✓ כמה ראיות הביאה הגמרא עד עכשיו לדעת אביי?
 ✓ כמה ראיות הביאה הגמרא עד עכשיו לדעת רבא?
 ✓ מהם סוגי המקורות השונים שהגמרא מביאה מהם ראייה? חשוב מדוע?

סוגיה מס' 11 – "תא שמע: כיצד אמרו התורם שלא מדעת..."

דף כ"ב, א (שורה 15) "ת"ש: כיצד אמרו ... ואם לאו אין תרומתו תרומה (שורה 37)

ניסיון מס' 10 - קושיה לאביי

<u>תוספתא תרומות פרק א'</u>	
<u>שאלה-</u>	כיצד אמרו 'התורם שלא מדעת' – תרומתו תרומה?
<u>תשובה-</u>	הרי שירד לתוך שדה חברו וליקט ותרים שלא ברשות, אם חושש משום גזל – אין תרומתו תרומה ואם לאו – תרומתו תרומה.
<u>שאלה-</u>	ומנין הוא יודע אן חושש משום גזל ואם לאו?
<u>תשובה-</u>	[1] הרי שבא בעל הבית, ומצאו ואמר לו: 'כלך אצל יפות', אם נמצאו יפות מהן – תרומתו תרומה, ואם לאו אין תרומתו תרומה. [2] ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן, בין כך ובין כך – תרומתו תרומה.

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	תרומה	
2	תורם שלא מדעת	
3	כלך אצל יפות	עיין רש"י
4	שיעור תרומה - עין יפה, עין בינונית, עין רעה	

ב. מילים בארמית + תרגום

מס'	המילה בארמית	תרגום	מס'	המילה בארמית	תרגום
1	ואם לאו		5	אמר רחמנא	
2	בעידנא		6	זיל תרום	
3	הא לא הוה ידע		7	תרום מהני	
4	דשויה שליח		8	וסתמיה	

ג. מונחים תלמודיים - מילות מפתח-

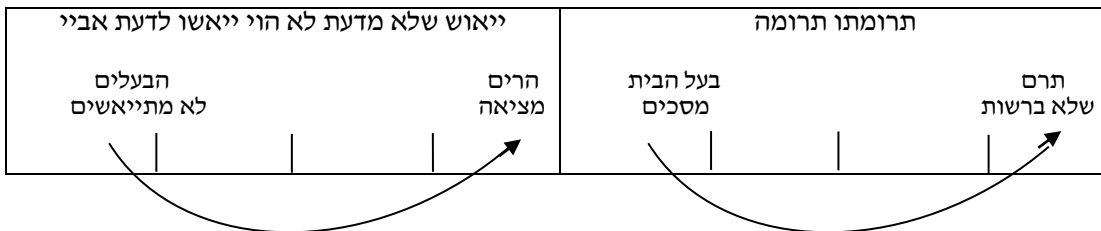
מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	תא שמע		
2	אמאי		
3	תרגמה... אליבא ד		
4	הכי נמי מסתברא		
5	דאי סלקא דעתך		
6	מי הווא		

		והא	7
		הכא במאי עסקינן	8

ד. ענה על השאלות הבאות

1. התורם [תרומה] מפירות שאינם שלו וללא דעת בעלים

- (א) באיזה מקרה תרומתו תרומה?
 (ב) מנין ידע התורם שאין חשש גזל? [2 תשובות]
 (ג) כיצד מקרה זה קשור לסוגיית 'אוש שלא מדעת'?
 העזר בתרשים!

2. הקושיה לאביי

- (א) מה הקושיה לדעת אביי מהתוספתא?
 (ב) "תרגמה רבא אליבא דאביי"
 [1] מי יישב את הקושיה?
 [2] כיצד יישב את הקושיה?

3. כתוב בפסוק: "כן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרותיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם מקונו את תרומת ה' לאהרן הכהן" [במדבר י"ח, כ"ח].

דורשת הגמרא: "והא אתם גם אתם אמר רחמנא –

לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם"

- (א) פסק פסקה זו! הסבר את הלימוד? עיין רש"י
 (ב) מדוע הביאה הגמרא לימוד זה?
 (ג) באיזה מקרה מעמידה הגמרא את התוספתא?

4. הסבר התוספתא למסקנה

"דאמר ליה זיל תרום ולא אמר ליה תרום מהני"

- (א) מה ההבדל בין שני האמירות במשפט זה?
 (ב) מתי צריך גילוי דעת להסכמת בעל הבית?

סוגיה מס' 12 – "אמימר ומר זוטרא ורב אשי ..."

דף כ"ב, א (שורה 37) "אמימר ומר זוטרא ... משום כסיפותא הוא דאמר הכי" (שורה 44)

מעשה חכמים

א. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	אריס	
2	כלך אצל יפות	

ב. מונחים תלמודיים - מילות מפתח-

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	אמאי		
2	והתניא		
3	הכי אמר		

ג. מילים בארמית + תרגום

תרגום	המילים בארמית
	1 אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק.
	2 אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמייהו.
	3 אמימר ורב אשי אכלי, מר זוטרא לא אכיל.
	4 אדהכי, אתא מרי בר איסק, אשכחינהו,
	5 וא"ל לאריסיה: אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא?
	6 אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא: השתא אמאי לא אכיל מר?
	7 והתניא: "אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה?"
	8 אמר להו, הכי אמר רבא: לא אמרו 'כלך אצל יפות', אלא לענין תרומה בלבד, משום דמצוה הוא וניחא ליה אבל הכא, משום כסיפותא הוא דאמר הכי.

זהה מהם המשותף למילים המודגשות בטבלה? שם עצם / מילות פועל / שם תואר

ד. ענה על השאלות הבאות

1. **אמימר ורב אשי אכלי, מר זוטרא לא אכיל"**

- (א) מי הגיש את הפירות לפני האמוראים? ומהיכן לקחם? עיין תוס' ד"ה: מר זוטרא"
 (ב) כיצד מנמק רש"י את הימנעות מר זוטרא מלאכול מהפירות?
 (ג) מדוע לדעתך אמימר ורב אשי בכל זאת אכלו מהפירות? עיין תוס' ד"ה: "מר זוטרא"

2. **"אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא : השתא [עכשיו] אמאי לא אכיל מר?**

- (א) באר את המילה 'השתא' במובן שינוי ההתרחשות?
 (ב) מדוע דווקא [השתא] התעוררו האמוראים לשאול שאלה זו?
 (ג) הוכח שלפני האמוראים היו פירות יותר יפים?

3. **"והתניא: אם נמצאו יפות מהן – תרומתו תרומה"**

- (א) מי הביא ברייתא זו בסיפור המעשה?
 (ב) לשם מה הובאה ברייתא זו? עיין רש"י
 (ג) האם מר זוטרא השתכנע בטענתם?

4. **סיכום- מדוע מר זוטרא לא אכל?**

- מר זוטרא מחלק בסברא בין נתינת תרומה ללא דעת בעלים לסתם מתנה
 (א) מהיכן מוכיח מר זוטרא מדוע הוא לא אכל?
 (ב) השלם בלשון הגמרא מה ההבדל בין שני המקרים?

נתן מתנה שלא ברשות בעלים	תורם שלא ברשות בעלים

(ג) מתי אומרים את הסברא "ניחא ליה"? ומדוע?

5. **מי אמר למי?**

- (א) "אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא"
 (ב) "השתא אמאי לא אכיל מר"
 (ג) "הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי"

6. סיפור זה מלמדנו, עד כמה היו חכמים נזהרים בממונם של אחרים- הכיצד?

7. מדוע הובא מעשה זה בסוגייתנו?

סוגיה מס' 13 – "תא שמע: עודהו הטל עליהן ושמח..."
 דף כ"ב, א (שורה 44) "ת"ש: עודהו הטל עליהן ... אף כי יותן נמי לדעת" (דף כב, ב שורה 8)
ניסיון מס' 11 – קושיה לרבא

א. מבוא

שלושה תנאים להכשר קבלת טומאת אוכלין-

1. תלוש מן הקרקע
2. מגע עם אחד משבעת משקין
3. המשקין ניתנו מדעת הבעלים ברצונם ובהסכמתם

נושא התוספתא- האם מגע טל שלא בידיעת הבעלים מכשיר את הפירות לטומאה?

<u>תוספתא מכשירין פרק ג'</u>	
<u>מקרה א</u>	עודהו הטל עליהן ושמח –
הדין	הרי זה ב"כי יותן" [ויקרא יא, לח]
<u>מקרה ב</u>	נגנבו אף על פי ששמח –
הדין	אינן ב"כי יותן"

ב. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	טומאת אוכלין	
2	מכשיר לטומאה	
3	שבעת משקין – י"ד שח"ט ד"ם	
4	כתיב	
5	קרי	

ג. ענה על השאלות הבאות

1. ניתוח והבנת התוספתא

המקרה- המעלה את פירותיו לגג וירד עליהם הטל

(א) מתי מקבלים טומאה? ומתי לא?

(ב) כתוב בתוספתא: "הרי זה ב"כי יותן" [ויקרא י"א, ל"א]

[1] כיצד מסביר רש"י משפט זה?

[2] על איזה מקרה אומרת התוספתא הרי זה ב"כי יותן"? ומדוע?

2. הקושיה לרבא

(א) מה הכלל הנלמד מהתוספתא?

[1] כתוב בלשון הגמרא!

[2] כתוב בלשונך!

(ב) מדוע כלל זה סותר את דעת רבא בעניין ייאוש שלא מדעת?

העזר בתרשים! [האם מועיל גילוי דעת למפרע?]

3. תשובת הגמרא-

"שאני התם (בהכשר טומאה), דכתב: "כי יתן" - עד שיתן"

(א) הסבר את המונח המודגש בקו!

(ב) מה התנאי הנלמד מהמילה "כי יתן" וכיצד נלמד?

(ג) מדוע ברישא של התוספתא הוכשרו הפירות והרי לא נתן בעצמו את הטל?

[תשובת רב פפא]

4. "דרב פפא רמי: כתיב "כי יתן" וקרינן "כי יו יתן" - הא כיצד?

קרי - 'אם למסורת' כמו מסורת הקריאה	כתיב- אם למקרא כמו שכתוב בתורה
"כי יו יתן" - יותן ע"י אחרים	"כי יתן" - ייתן ע"י עצמו

(א) הסבר את ההבדל בין כתיב לקרי?

(ב) מה הסתירה בין שני הלימודים?

(ג) "מה "יתן" לדעת אף "יויתן" נמי לדעת"

מה התנאי הנלמד להכשר טומאה ע"י אחרים מ-"כי יתן"?

5. סיכום התא שמע

סברת התרצן	סברת המקשן
<p><u>יש לחלק בין ייאוש בעלים באבדה להכשר טומאה</u></p> <p>באבדה- גילוי דעת מועיל למפרע</p> <p>הכשר טומאה- גילוי רצון לא מועיל למפרע</p> <p>וצריך דעת בעלים בזמן נתינת המים</p>	<p>לייאוש בעלים באבדה והכשר טומאה</p> <p><u>יש עקרון משותף</u></p> <p>גילוי דעת בכוח יפה גם למפרע</p>

סוגיה מס' 14 – "תא שמע: ... מנין לאבדה ששטפה נהר שהיא מותרת?"
 דף כ"ב,ב (שורה 8) "ת"ש: דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל בר יהוצדק ... אסירן" (שורה 27)

ניסיון מס 12 – קושיה לרבא

"תיובתא דרבא תיובתא"

<u>מדרש הלכה</u>	
<u>מימרא</u>	אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בן יהוצדק:
<u>שאלה</u>	מנין לאבדה ששטפה נהר שהיא מותרת?
<u>תשובה</u>	דכתיב: "וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך
<u>הדרשה</u>	אשר תאבד <u>ממנו</u> ומצאתה" [דברים כ"ב,ג] מי שאבודה הימנו <u>ומצויה אצל כל אדם</u> , יצאתה זו שאבודה ממנו <u>ואינה מצויה אצל כל אדם</u> .

א. ניתוח והבנת מימרת רבי יוחנן

1. "מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם"

- (א) מה המקרה בקטע שלפניך? מה הבעיה במקרה זה?
 (ב) "אשר תאבד ממנו ומצאתה" – מה לומד רבי יוחנן מהמילה "ממנו"?
 (ג) הדגם בלשונך את סוגי האבדה הבאים –
 [1] "אבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם"
 [2] "אבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם"

ב. מושגים חדשים בסוגיה

מס'	המושג	ביאור המושג
1	איסורא [איסור]	
2	היתרא [היתר]	

ג. ביאורי מילים + תרגום

מס'	המילים בארמית	תרגום
1	איסורא דומיא דהיתרא	
2	דאית בה	
3	דלית בה	
4	שרא	

מס'	המונח	תרגום מילוני	התפקיד בסוגיה
1	מנין		
2	דכתיב		
3	תיובתא ... תיובתא		

סוגיית הגמרא

ה. ענה על השאלות הבאות

1. "ואיסורא דומיא דהיתרא, מה היתרא ... אף איסורא ...!"

(א) כיצד מסביר רש"י את המילים המודגשות בקו?

היתרא	איסורא
הסבר המקרה	הסבר המקרה

(ב) לאיזה עניין מדמה המקשן את שני העניינים?

היתרא	איסורא
הדימוי	הדימוי

(ג) מה הקושיה לדעת רבא מדברי רבי יוחנן?

(ד) העתק את תשובת הגמרא ובאר בלשונך!

(ה) מדוע משתמש התלמוד בכפל לשון בתשובתו?

2. בסיום הסוגיה מביאה הגמרא הערה-

"והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ס"

(א) מה מסקנת הגמרא בשאלת "יאוש שלא מדעת" – כרבא או כאביי?

(ב) באר את משמעות המילים בר"ת – יע"ל קג"ס! עיין ברש"י

(ג) השלם את הטבלה שלפניך!

מס'	הסימן	העניין השנוי במחלוקת בין רבא לאביי
1	י	
2	ע	
3	ל	
4	ק	
5	ג	
6	מ	

(ד) מה חשיבות נתינת סימנים לסוגיות לדעתך?

• מושגים מקדימים להבנת המשך הסוגיה :

”וכי מאחר דאיתותב רבא...?”

דף כב,ב (שורה 20 עד שורה 28)

מס'	המושג	ביאור המושג
1	תמרי דזיקא	
2	יתומים לאו בני מחילה	
3	מוחזק ועומד	
4	הולכין אחר הרוב	

3. דחיית דעת רבא מההלכה גרמה בעיה בחיי היום יום, כיון שבתקופת האמוראים נהגו היתר בפירות שנשרו מן העץ!

(א) השלם את ארבעת סוגי הבעיות בטבלה שלפניך

מס'	כתוב את לשון הגמרא	באר בלשונך
1		
2		
3		
4		

(ב) פתרון הבעיות-

ערוך טבלת סיכום במחברת - מה הדין בכל מקרה?

(ג) מדוע בעיות אילו הם דווקא לדעת רבא?

4. הוכח מהסוגיה!

(א) בקביעת דין הולכים אחר הרוב

(ב) קטנים- הפקדם אינו הפקר

5. דין אכילת פירות שנשרו-

מותר לאכול פירות שנשרו מן העץ, פרט לשני מקרים-

(א) מהם המקרים?

(ב) מה הנימוק בכל מקרה?

סיכום מבנה סוגיית 'יאוש שלא מדעת'

א. פתיחה - הצגת המחלוקת

אתמר :

יאוש לא מדעת-

אביי אמר : לא הוי יאוש

רבא אמר : הוי יאוש

ב. הגדרת המחלוקת והנמקתה

בדבר שיש בו סימן- לכולי עלמא לא הוי יאושי

בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר – רחמנא שרייה

בדבר שאין בו סימן- נחלקו אביי ורבא!

ג. ניסיונות לפתרון

12 ראיות ממקורות תנאיים לברר כמו מי ההלכה-

כאביי או כרבא?

8 קושיות לאביי + 4 קושיות לרבא

הקושיה ה- 4 לרבא לא נתיישבה

ד. מסקנה

תיובתא דרבא תיובתא

והלכתא כאביי ביע"ל קג"ם

הערה- ניסיונות הגמרא לפתרון השאלה כמו ההלכה הובאו מנושאים שונים-

אבדה ומציאה, לקוט ונמושות, קציעות בשדה ופירות שנשרו, גנב וגזלן, נזקי שיטפונות, דין תורם שלא מדעת בתרומה, הכשר פירות לטומאה ועוד

משימת כתיבה

כתוב סיכום בסוגיית "יאוש שלא מדעת"

הגדרתה,

דעות האמוראים החולקים,

שתי קושיות לדעת אביי

שתי קושיות לדעת רבא

ודרכי יישובן.

רשימת המיומנויות הנדרשות במבחן בגרות בגמרא

<p>3</p> <p>הבחנה בין חלקי טקסט+רש"י+ נ"מ</p> <p>ציטוט פסקה מורכבת- העתק את... הסבר לפי</p>	<p>2</p> <p>הבחנה בין חלקי טקסט</p> <p>רבי יהושע בן לוי מצטט בדבריו שני פסוקים. כתוב את המילה הראשונה של כל אחד מן הפסוקים...</p>	<p>1</p> <p>הכרת הסוגיה כמכלול-</p> <p>בגמרא מתוארים X מצבים – כתוב 2 מהם!</p>
<p>6</p> <p>דיוק והבנה בקריאה</p> <p>"תנא הוסיפו עליהן" על מי הוסיפו? מי הוסיפו?</p>	<p>5</p> <p>דיוק בקריאה ותרגום</p> <p>"והאי מימר אמר..." כתוב מי הוא האומר? ותרגם את דבריו!</p>	<p>4</p> <p>תרגום ארמית-</p> <p>ציטוט שאלה בארמית</p> <p>תרגם את שאלת הגמרא המודגשת בקו והסבר אותה</p>
<p>9</p> <p>הנמקה</p> <p>נמק! מה הסיבה?</p>	<p>8</p> <p>יכולת קריאה וניתוח מקרה ודין [סיבה]</p> <p>העתק למחברתך את הטבלה שלפניך וכתוב בה את המקרים</p>	<p>7</p> <p>הבנה ממוקדת</p> <p>"אמר ר"א: עדה אמרה כל באמת אמרו הלכה היא". הסבר את המילים המסומנות בקו! מה הכלל שאמר רבי אלעזר?</p>
<p>12</p> <p>נפקא מינה-</p> <p>הסבר את ההבדל ההלכתי בין X ל- Y</p>	<p>10</p> <p>היסק</p> <p>מהי מסקנת הסוגיה? לפי מסקנת הגמרא מה למדו מ-X?</p>	<p>11</p> <p>הבנת רש"י-</p> <p>כיצד הסביר רש"י? מה הנימוק עפ"י רש"י?</p>
<p>15</p> <p>לימוד פסוקים-</p> <p>מה למדו מהפסוק? ציטוט משפט- כיצד למדו את X מהפסוק?</p>	<p>14</p> <p>פראפרזה-</p> <p>כתוב בלשונך מובאה זו</p>	<p>13</p> <p>ניתוח והבנת טקסט פשוט</p> <p>[בפרט במקורות הרחבה]</p>